

Archeologisch vooronderzoek Wezembeek-Oppem – Lange Delle

Natasja Reyns, Jordi Bruggeman en Lies Dierckx

Bornem
2014

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 226

Aard onderzoek: Prospectie

Vergunningsnummer: 2014/227

Naam aanvrager: Natasja Reyns

Naam site: Wezembeek-Oppem – Lange Delle

Opdrachtgever: Gands nv, Londenstraat 60 bus 185, B-2000 ANTWERPEN

Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM

Administratief toezicht: Marc Brion, agentschap Onroerend Erfgoed, Dirk Boutsgebouw, Diestsepoort 6 bus 94, B-3000 LEUVEN

Rapportage: All-Archeo bvba

All-Archeo bvba

Barelveldweg 4

B-2880 Bornem

info@all-archeo.be

0478 36 57 07

0498 15 84 40

D/2014/12.807/41

© All-Archeo bvba, 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRATIEVE FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Onderzoeksopdracht.....	10
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	13
4.1 Landschappelijke context.....	13
4.1.1 Topografie.....	13
4.1.2 Hydrografie.....	13
4.1.3 Bodem.....	14
4.1.3.1 De top	17
4.1.3.2 De flanken.....	17
4.1.3.3 Het dal.....	18
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	20
4.2.1 Historische gegevens.....	20
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	21
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	23
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	23
5.2 Bespreking sporen.....	28
5.3 Sporen van onbepaalde datering.....	28
5.4 Sporen uit de nieuwe of nieuwste tijd.....	28
5.5 Natuurlijke sporen.....	29
6 WAARDERING, ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN, EN ADVIES.....	31
7 BIBLIOGRAFIE.....	35
7.1 Publicaties.....	35
7.2 Websites.....	35
8 BIJLAGEN.....	37
8.1 Lijst van afkortingen.....	37
8.2 Glossarium.....	37
8.3 Archeologische periodes.....	37
8.4 Plannen en tekeningen.....	37
8.5 Harrismatrix.....	39
8.6 Sporenlijst.....	40
8.7 Vondstenlijst.....	40
8.8 CD-rom.....	40

1 Inleiding

Op het terrein zal een woonzorgcentrum en assistentiewoningen gerealiseerd worden. Naar aanleiding van deze plannen werd voorafgaand een prospectie met ingreep in de bodem geadviseerd door het agentschap Onroerend Erfgoed. Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein.

Het terreinwerk werd uitgevoerd op 17 en 18 juni 2014, onder leiding van Natasja Reyns. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever</i>	Gands nv
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Natasja Reyns
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein.
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein
<i>Projectcode</i>	2014/ 227
<i>Vindplaatsnaam</i>	Wezembeek-Oppem – Lange Delle
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Provincie: Vlaams-Brabant • Locatie: Wezembeek-Oppem • Plaats: Lange Delle • x/y Lambert 72-coördinaten: <ul style="list-style-type: none"> – 159250, 169254 – 159198, 169290 – 159034, 169205 – 159178, 169095
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Wezembeek-Oppem, afdeling 2, sectie D, perce(e)l(en) : 403P, 405E, 405H, 418F, 421H, 421N, 421Y, 425L
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	17/06/2014-18/06/2014
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Wezembeek-Oppem, Lange Delle
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Gelet op het toponiem "Galgenberg" en de locatie langs een oude verbindingsweg tussen Oppem en Tervuren is de kans groot dat belangrijke archeologische sporen aanwezig zijn binnen het projectgebied.
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Op het terrein zal een woonzorgcentrum en assistentiewoningen gerealiseerd worden.
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing

Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviezen door personen die buiten het project stonden</i>	Niet van toepassing

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Vlaams-Brabant, gemeente Wezembeek-Oppem (Fig. 1). Het is volgens het gewestplan gelegen in gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut (0200).

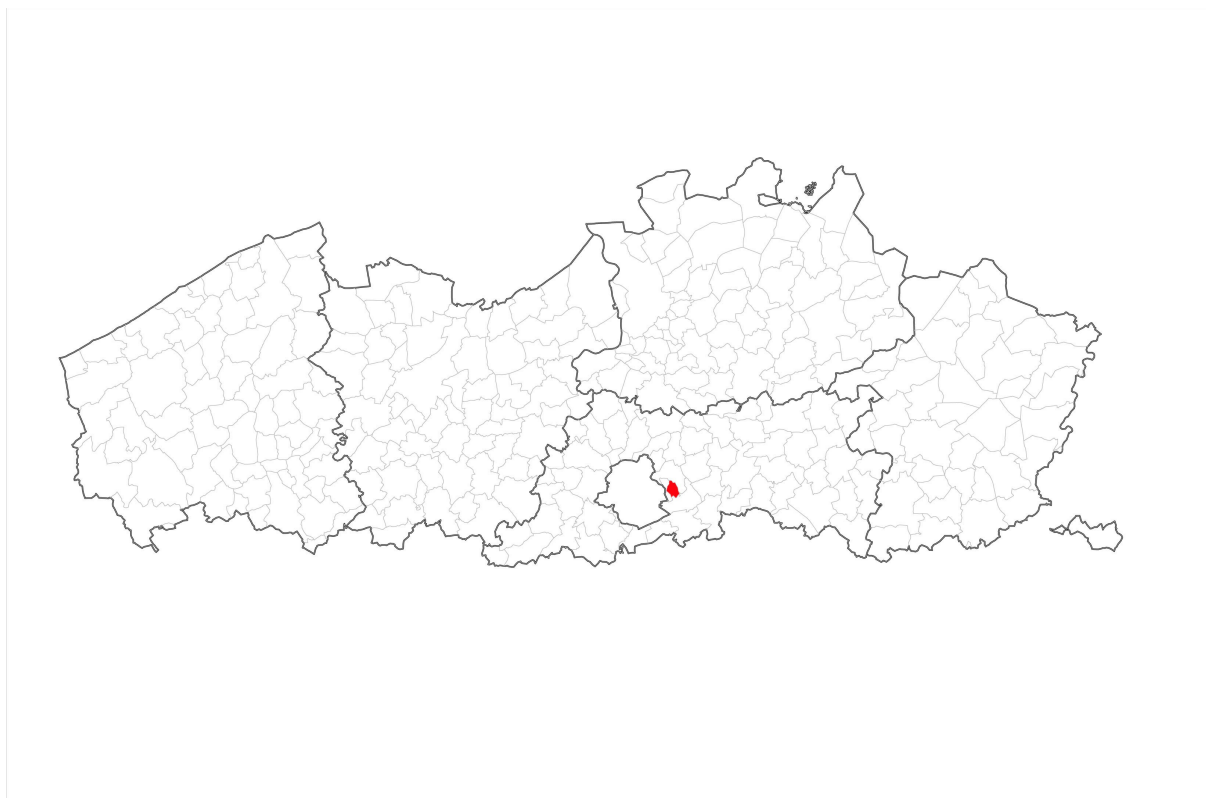

Fig. 1: Situeringsplan Wezembeek-Oppem

Fig. 2: Kleurenorthfoto met een situering van het onderzoeksgebied (<http://www.geopunt.be/kaart>)

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen ten zuiden van het centrum van Wezembeek-Oppem. Ten oosten loopt de Astridlaan, ten westen de Lange Delle.

3.2 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- In welke mate is de archeologische gelaagdheid geërodeerd?

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

- Zijn er sporen aanwezig van het vroegere galgenveld?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
  - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
  - Wat is de omvang?
  - Komen er oversnijdingen voor?
  - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigt worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
  1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
  2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht? zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op een hoogte van ongeveer 90 m TAW (Fig. 4). Het onderzoeksgebied bevindt zich op de noordelijke flank van een heuvel en in een dal. Binnen het onderzoeksgebied zijn sterke reliëfverschillen aanwezig.

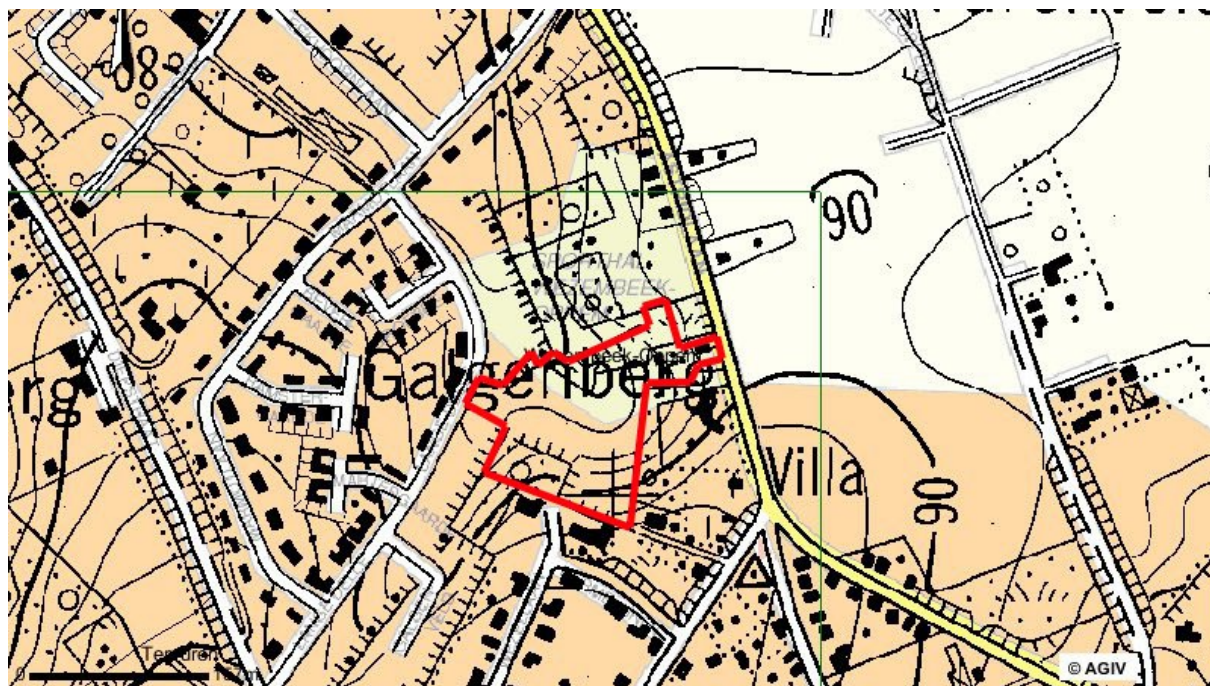

Fig. 3: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is gelegen binnen het Dijlebekken, in de subhydrografische zone Woluwe (Fig. 4). Ten oosten ligt de subhydrografische zone Dijle van monding Ijsse (excl) tot monding Dijle Vierde Arm (incl).

Fig. 4: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

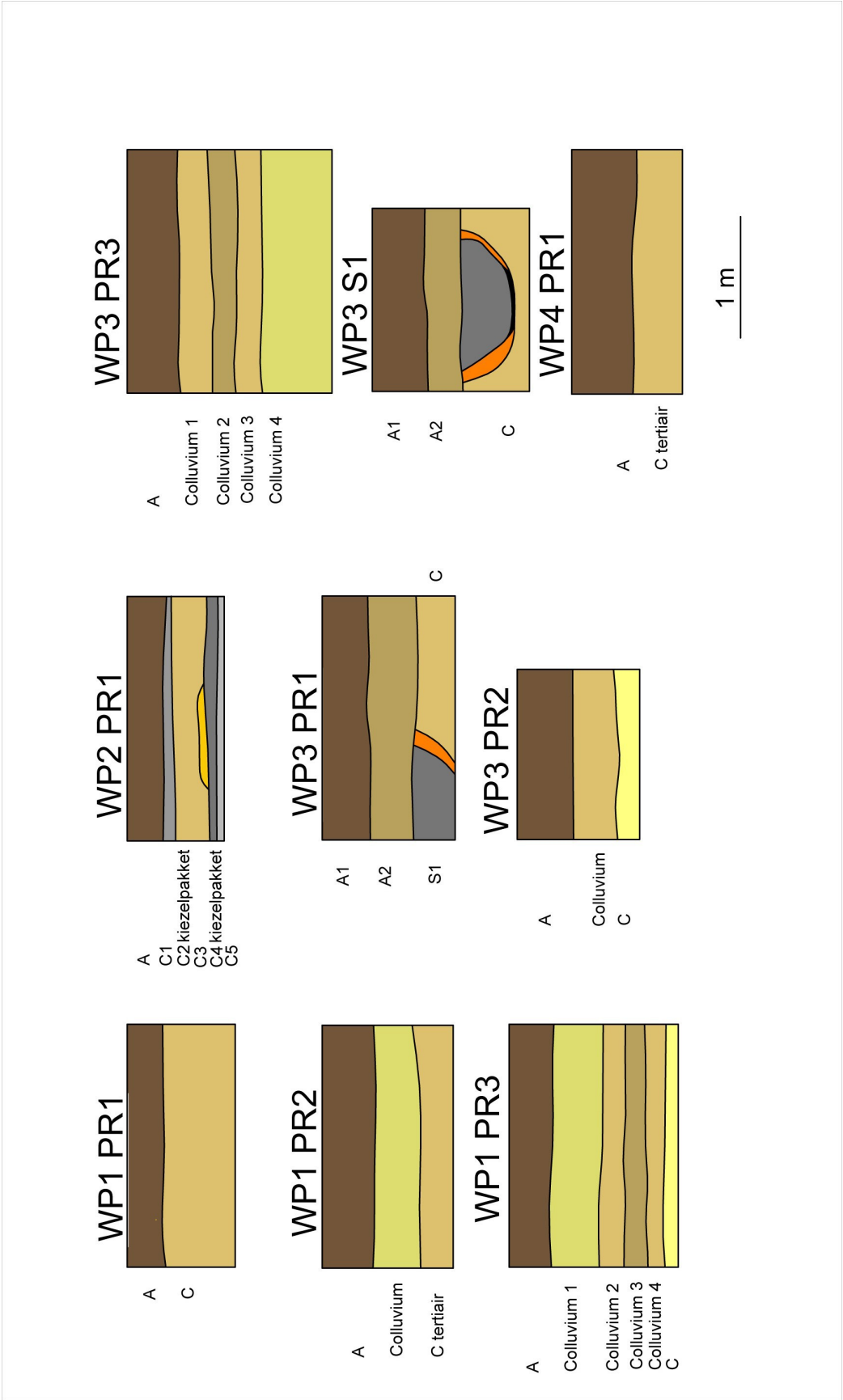

Fig. 5: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem

Het gebied is gelegen in de Zandleemstreek. De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit de Formatie van Maldegem (Ma), gekenmerkt door een afwisseling van fijn zand en klei, glauconiethoudend, glimmerhoudend, met onderaan klei, zandhoudend, sterk glauconiethoudend.¹

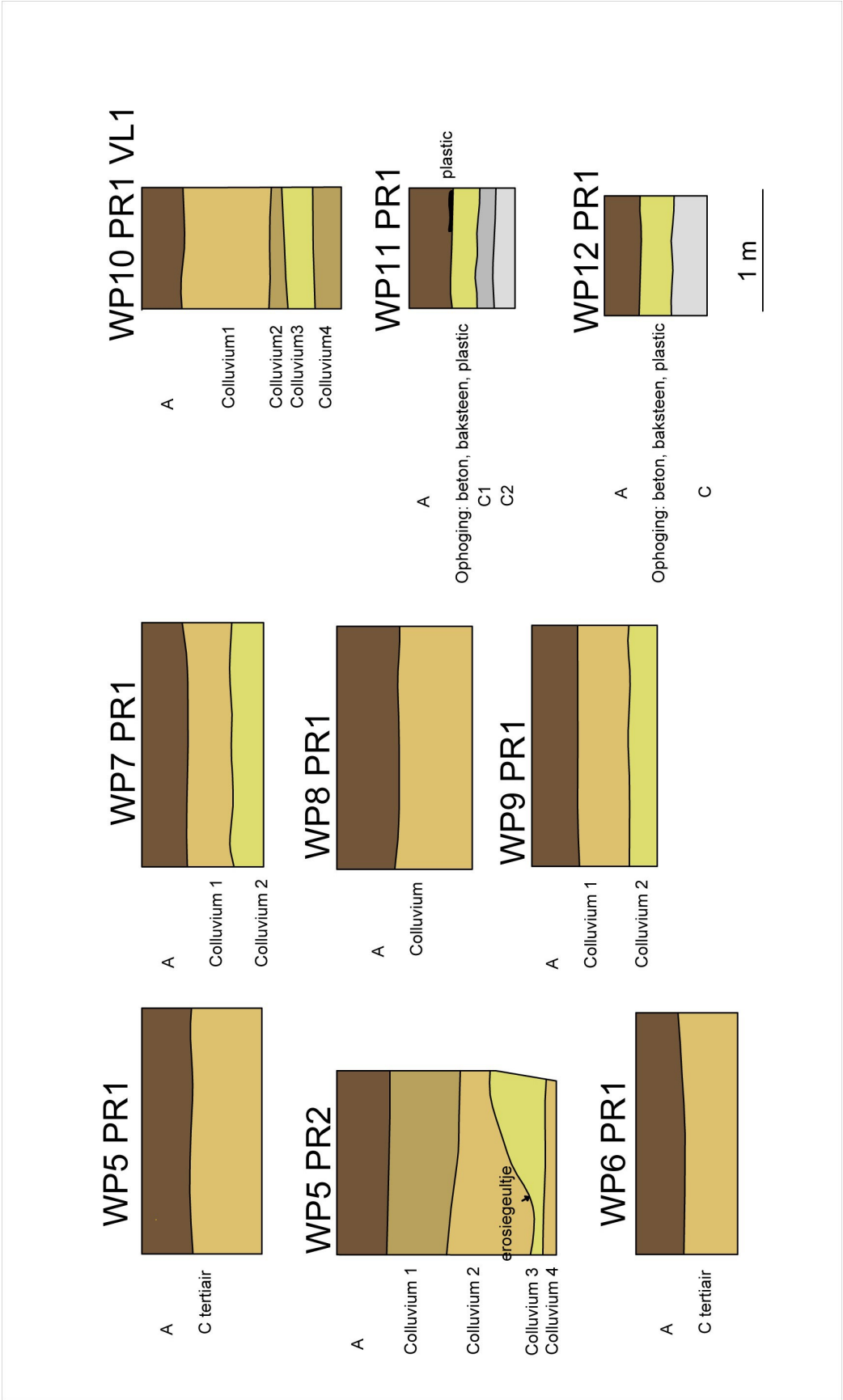
¹ <http://dov.vlaanderen.be>

Archeologisch vooronderzoek
Wezembeek-Oppem - Lange Delle

ID: Profieltekeningen 1

Archeologisch vooronderzoek
Wezembeek-Oppem - Lange Delle

ID: Profieltekeningen 2

De bodem van het onderzoeksgebied is op de bodemkaart aangegeven als een droge leembodem zonder profiel (Abp). In het noorden en zuiden is er plaatselijke droog lemig zand met (verbrokkelde) textuur B horizont (SACd) aangegeven (Fig. 5).²

Het aangelegde vlak bevond zich op een diepte tussen 30 cm en 2,2 m, op een hoogte tussen 76,9 en 88,5 m TAW. Bodemkundige interpretaties werden gedaan door Rob Paulussen van Archeopro.

4.1.3.1 De top

Een bewaarde bodemopbouw werd vastgesteld bovenaan WP3 (WP3PR1). Hier werd de aanwezigheid van een pakket teelaarde (A1-horizont) vastgesteld, op een ouder pakket teelaarde (A2-horizont). Deze is gelegen op de C-horizont, die er zich bevindt op 75 cm onder het maaiveld. Hier is een hogere verwachting voor de aanwezigheid van sporen aanwezig, dan in de rest van het terrein.

Fig. 6: WP3PR1

Fig. 7: WP1PR1

Ter hoogte van WP1PR1 werd een sterke erosie vastgesteld. Onder de teelaarde (A-horizont) bevindt zich reeds de C-horizont, die bovendien geërodeerd blijkt. Bijgevolg kent deze zone een lagere verwachting voor sporen.

Werkputten 11 en 12 vertonen een bodemprofiel met bovenaan de teelaarde (A-horizont). Daaronder bevindt zich een geroerde laag, mogelijk een ophogingspakket, dat beton, baksteen en plastic bevat en duidelijk recent is. Hieronder bevindt zich de C-horizont.

4.1.3.2 De flanken

Op de flanken werd sterke erosie vastgesteld. De laag onder de A-horizont is er telkens te duiden als het tertiair, met mariene zandgronden. Dit is vooral het geval ter hoogte van werkputten 2 en 4-6. Hier bestaat een zeer lage verwachting voor het aantreffen van sporen.

² <http://dov.vlaanderen.be>

Fig. 8: WP2PR1

Fig. 9: WP5PR1

4.1.3.3 Het dal

De situatie in het dal bleek erg complex. Niet alleen is er een complexe sequentie van sedimentatie (colluvium) aanwezig. Een bestudering van de bodemprofielen toont aan dat voor aanvang van de sedimentatie en tussen bepaalde fasen van sedimentatie, ook nog erosie heeft plaatsgevonden. Hierop wijzen verschillende erosiegeultjes.

Het gaat om een sterk gestratificeerde context, met een grote diepgang. Ter hoogte van WP6PR2 werd de overgang van colluvium naar C-horizont vastgesteld op een diepte van 1,75 m. Ter hoogte van WP1PR3, WP3PR3 en WP10PR1 werd een bodemprofiel aangelegd tot een diepte van 1,70 m en bleek het pakket colluvium nog dieper te gaan. Ter hoogte van WP5PR2 werd een bodemprofiel aangelegd tot een diepte van 1,80 m. Ook hier bleek het pakket colluvium nog dieper te gaan.

Om de situatie nog complexer te maken, bleken verschillen aanwezig in de stratigrafische opbouw van het colluvium. Dit werd geobserveerd op drie verschillende plaatsen.

Fig. 10: WP1PR3

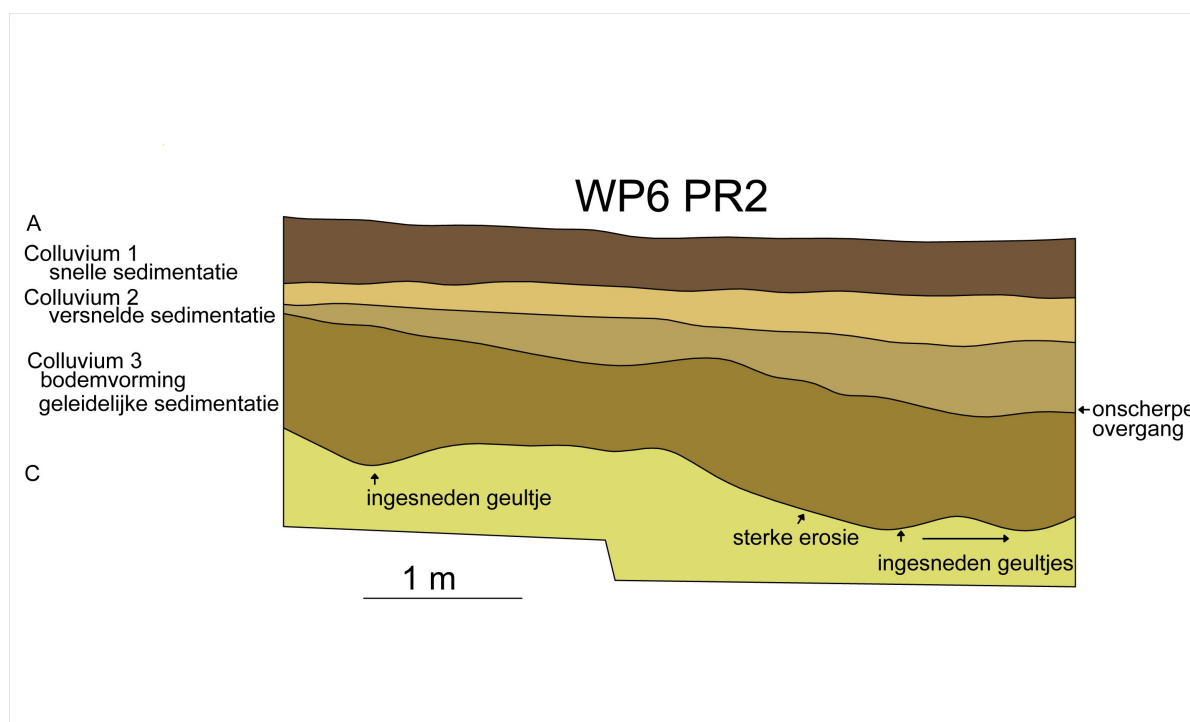

Fig. 11: Detail van het geultje in WP5PR2

Ter hoogte van WP1PR3, WP3PR3 en WP10PR1 werd een opeenvolging vastgesteld van vier pakketten colluvium, onder de teelaarde. Het bovenste pakket lijkt snel gevormd en kan aan de hand van inclusies zoals houtskool en baksteen gedateerd worden in de post-middeleeuwse

periode. In WP1PR3 werd in het bovenste pakket colluvium een fragment rood aardewerk aangetroffen. In de onderliggende lagen is een opeenvolging te zien van meer en minder humeuze pakketten. Over het algemeen kan vastgesteld worden dat er weinig aanwijzingen zijn voor bodemvorming. Vermoedelijk betekent dit dat ook deze pakketten nog vrij snel tot stand gekomen zijn. Mogelijk dateren ze in de middeleeuwen, maar dit kon niet gestaafd worden aan de hand van vondstmateriaal.

Ter hoogte van WP5PR2 werden eveneens vier pakketten colluvium vastgesteld, onder de teelaarde. Het beeld sluit bijgevolg aan bij de hiervoor beschreven sequentie. Belangrijk in dit profiel is echter de aanwezigheid van een erosiegeul, onderaan het tweede pakket colluvium. Dit wijst er op dat tussen de fasen van sedimentatie, ook erosie opgetreden heeft.

Archeologisch vooronderzoek
Wezembeek-Oppem - Lange Delle

ID: Profieltekeningen 3

Ter hoogte van WP6PR2 werd een profiel aangelegd, haaks op de helling, waardoor het verloop van de verschillende lagen erg mooi te volgen is. Links, richting de helling, zijn de lagen dunner. Ze verbreden naar rechts toe, naar het dal. Onder de teelaarde is een eerste pakket colluvium aanwezig. Het betreft een snelle sedimentatie, te plaatsen in de post-middeleeuwen. Daaronder is een versnelling van de sedimentatie te zien, ten opzichte van het derde pakket colluvium. In het derde pakket bleek de sedimentatie geleidelijker aan te verlopen. Hierin is bovendien bodemvorming op te merken. De overgang tussen de colluvium pakketten 2 en 3 is onscherp. Onderaan colluvium pakket 3 is een scherpe overgang te zien naar de C-horizont. Bovendien zijn hierin verschillende erosiegeultjes te zien. Beide aspecten wijzen op een sterke erosie, voor aanvang van de sedimentatie.

Fig. 12: WP6PR2

De archeologische verwachting is eerder laag. Een deel van het bodemarchief is verdwenen door erosie. Daarna volgt wel een goede bewaring door de fase van sedimentatie. Bovendien biedt de stratigrafische opbouw een tijdschaal, maar het was geen gunstige plaats voor bijvoorbeeld bebouwing, door het verzamelen van water en de sedimentatie hier.

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

Wezembeek is een rondorp met de kerk als middelpunt. Het is opvallend dat de eigenlijke dorpskern zich in een noordelijke uithoek van de gemeente bevindt. De ontwikkeling van een dorpskern op juist deze plaats heeft te maken met de vermoedelijke aanwezigheid van een middeleeuwse versterking, net ten noordoosten van de kerk. De eerste heren van Wezembeek behoorden tot het geslacht Wezembeke of Wesenbeke. Ze bleven tot de 14de eeuw in het dorp, waarna ze uitweken naar Antwerpen.

De kern van Oppem was oorspronkelijk een dries. Oppem moet belangrijker geweest zijn dan Wezembeek, met een meer uitgebreide bewoning en verschillende oude hoven. Oppem behoorde aan een ander geslacht dan Wezembeek, namelijk de familie de Dongelberge. Desondanks bleven Oppem en Wezembeek burgerlijk en parochiaal altijd een eenheid. De familie de Dongelberge schonk in 1234 de heerlijkheid Oppem aan de abdij van Villers.

Het zuidelijke gedeelte van Oppem (Galgenberg, Zikkelenberg, Hoogvorst) was tot de 12de eeuw bebost, en vormde een uitloper van het Zoniënwood. De Abdij van Park ontgon het gebied vanaf 1129.³ Het onderzoeksgebied ligt op de flank van de Galgenberg (Fig. 3). Op de Galgenberg stond een galg. Het is echter onduidelijk waar deze precies stond. Het is dus niet uit te maken of de galg te situeren was binnen het onderzoeksgebied of niet. Terdoodveroordeelden konden vanaf

³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20281>

de Galgenberg het landschap aanschouwen, totdat de uitvoering van de doodstraf overgedragen werd aan de hertog en de galg verplaatst werd naar een veld tussen Vuren en Moorsel.⁴

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied en in bos (Fig. 13). Nergens is bebouwing te zien. Op de Popp-kaart uit 1842-1879 kan gezien worden dat evenmin bebouwing aanwezig is op het terrein. De Astridlaan is goed herkenbaar (Fig. 13).

Fig. 13: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (boven) en atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (onder) (<http://www.geopunt.be/kaart>)

4.2.2 Archeologische voorkennis

Vlak bij het projectgebied zijn volgens de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 14) verschillende archeologische waarden aanwezig:

- CAI 172: Alleenstaande hoeve met een eerste vermelding in 1481. De verdwenen hoeve behoorde toe aan de heren van Oppem.⁵

⁴ <http://www.wezembeek-oppem.be/nl/informatie/geschiedenis.html>

⁵ Caluwaerts 1967, 176; Caluwaerts 1992, 18

Op basis van deze gegevens blijken zich in de buurt van het onderzoeksgebied resten uit de late middeleeuwen bevinden. Het gaat daarbij om resten van bewoning.

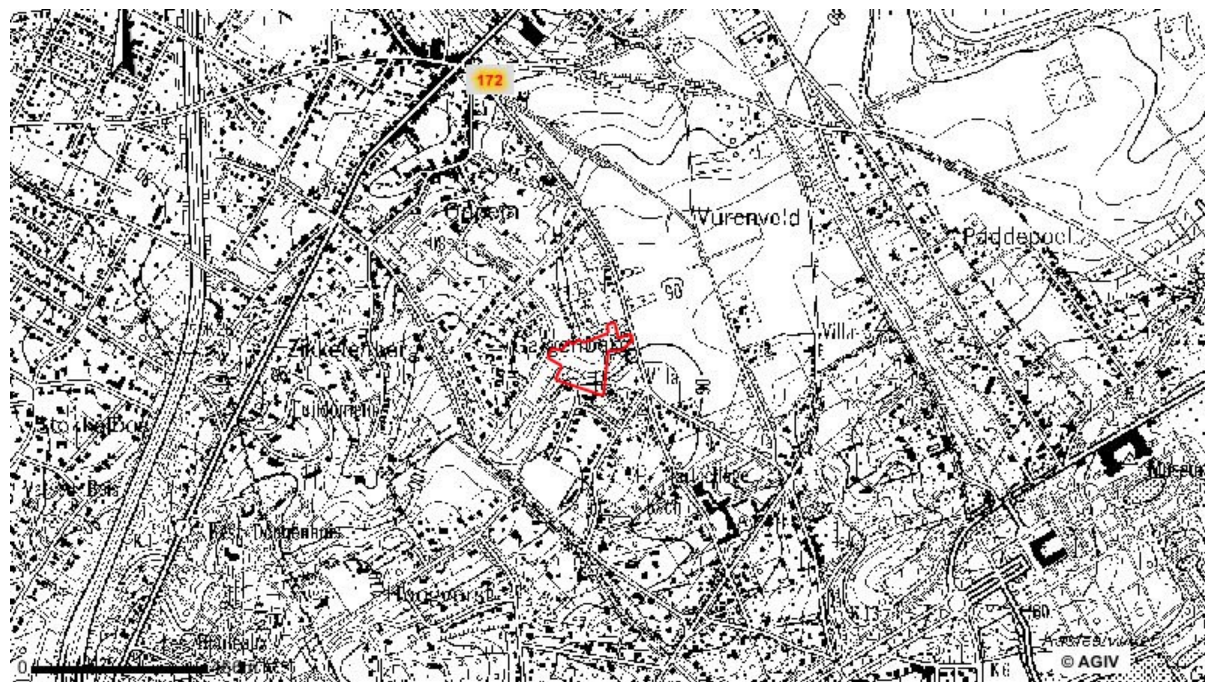

Fig. 14: Overzichtskaart CAI

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12,5 % van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10 % door middel van proefsleuven en 2,5 % door middel van kijkvensters en/of dwarsseuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 2 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 2,17 ha (21700 m²). Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 10370 m²
  - Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven = 10 % of 1037 m²
  - Te onderzoeken zone door middel van kijkvensters en dwarsseuven = 2,5 % of 259 m²
- Onderzochte oppervlakte: 1833 m² = 17,78% van de onderzoekbare zone
  - Aantal aangelegde werkputten: 12 = 1475 m²
  - Aantal aangelegde kijkvensters: 3 = 358 m²

De niet onderzoekbare zone van 11330 m² omvat bos dat behouden blijft in de realisatie van het project, evenals zeer steile hellingen.

Fig. 15: Situering

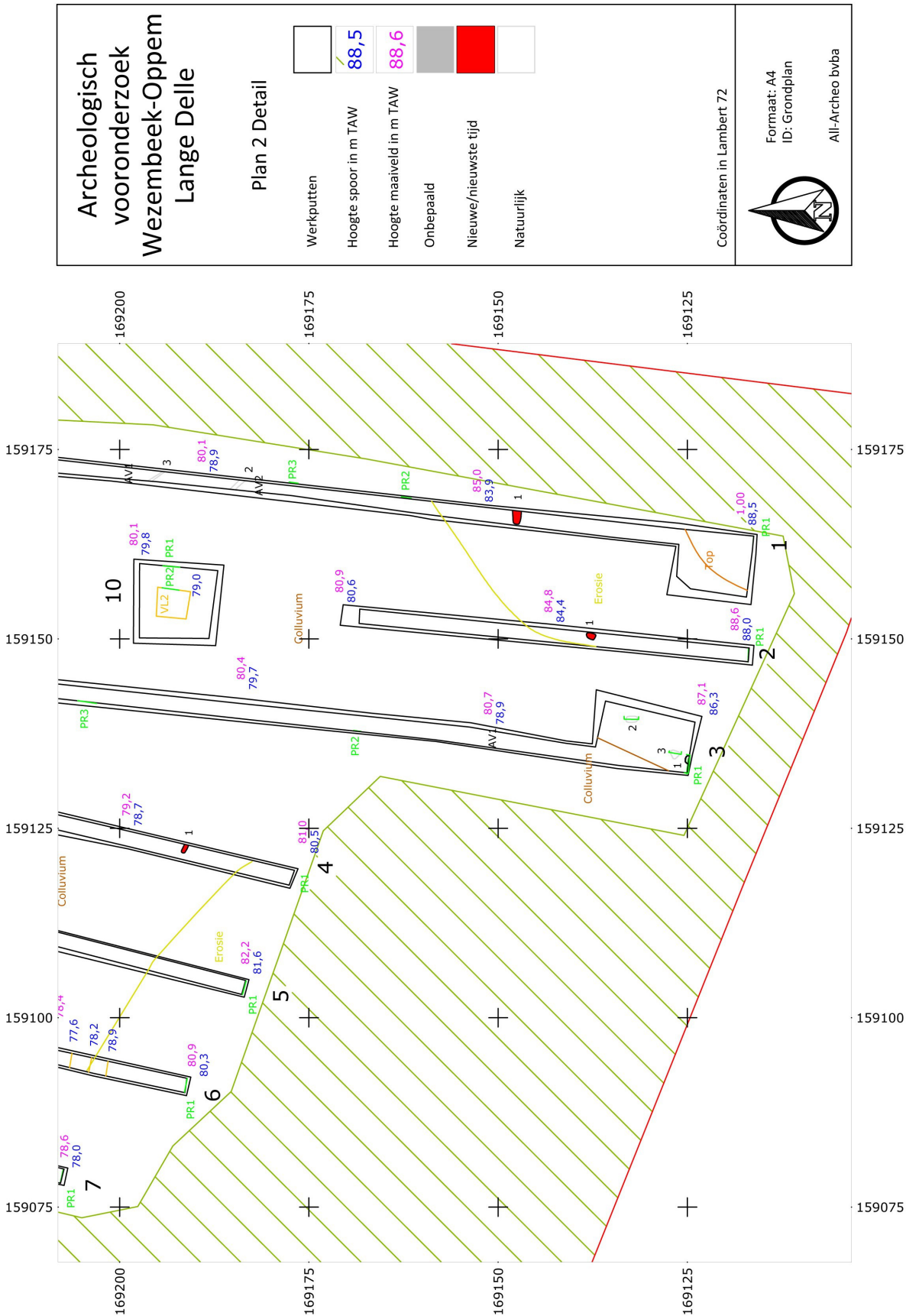
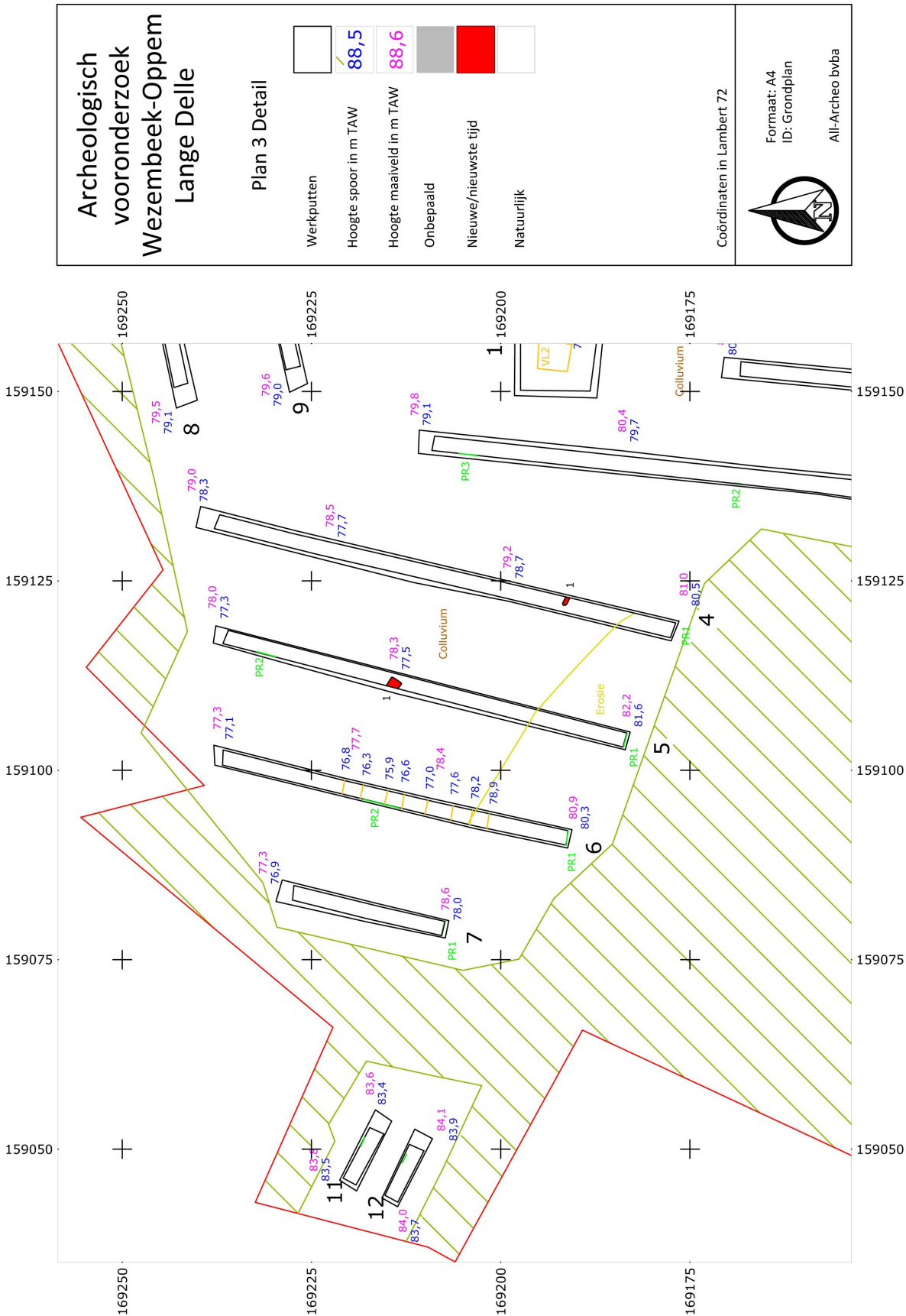

Fig. 16: Detail zuidelijke zone

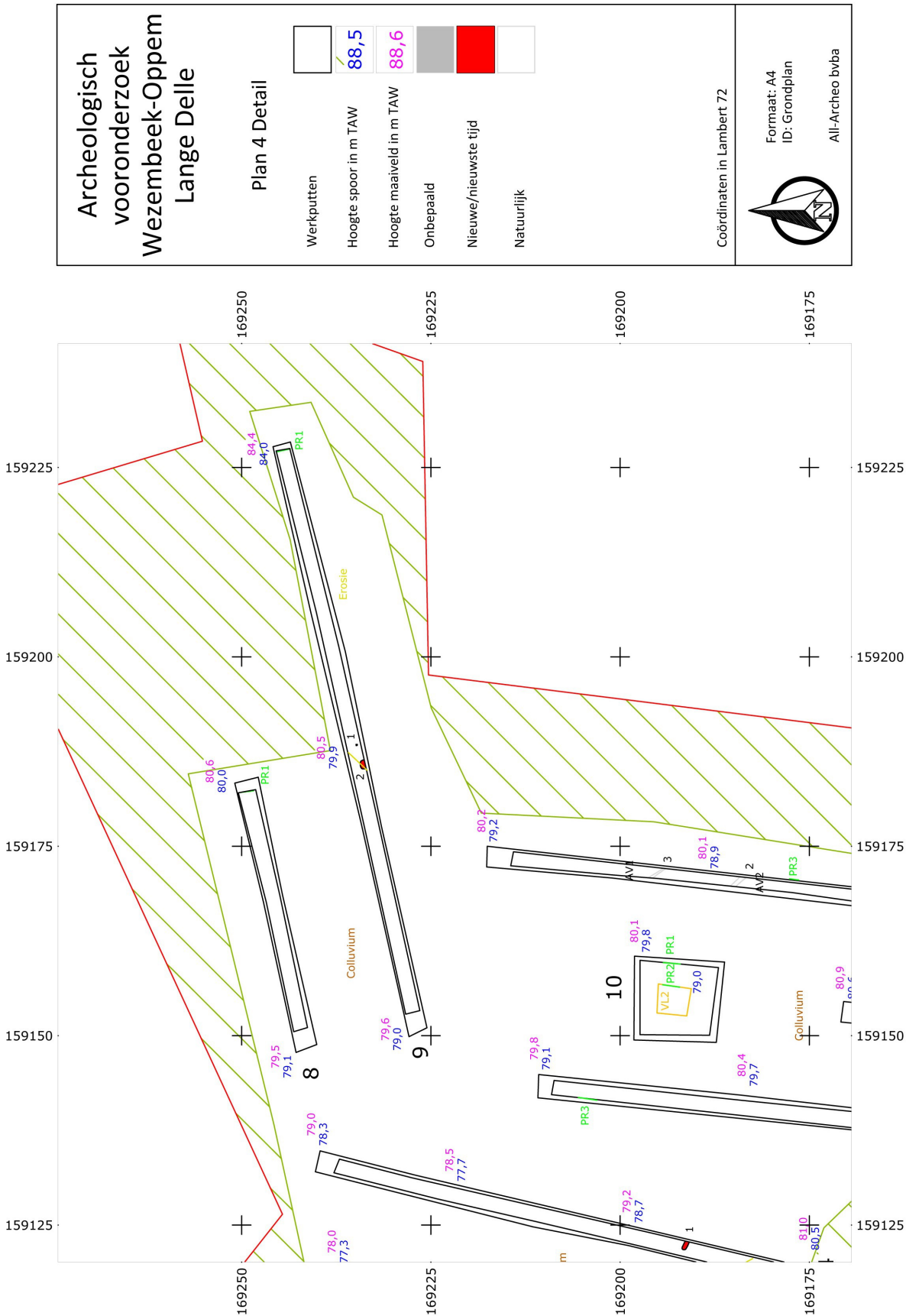

Fig. 18: Detail oostelijke zone

5.2 Bespreking sporen

De aangetroffen sporen situëren zich verspreid over het terrein en vertonen een lage densiteit. Er werd slechts een beperkt aantal sporen aangetroffen.

5.3 Sporen van onbepaalde datering

In het uiterste zuiden van werkput 3 werd een kuil, WP3S1, vastgesteld. Het bevindt zich tegen de werkputwand. Omwille van de aanwezigheid van het spoor werd hier een kijkvenster aangelegd.

Fig. 19: WP3S1

Fig. 20: Doorsnede van WP3S1

De ronde kuil heeft een diameter van 1,13 m. In doorsnede is het spoor komvormig en blijkt het een maximale bewaarde diepte te hebben van 44 cm. Centraal heeft de kuil een homogene donkere bruinigrijze vulling, die naar onder toe witbruin gevlekt wordt. Onderaan de kuil bevindt zich een houtskoolbandje. De randen van de kuil bestaan uit verbrande leem. Mogelijk geeft dit meer informatie over de functie van de kuil. Mogelijk is het spoor te interpreteren als een silo.

Een silo is een kuil in de grond, waarin voedsel wordt bewaard in een afgesloten, zuurstofarme omgeving. Ze komen al voor tijdens het neolithicum. Verkoolde graankorrels op de bodem van enkele silo's worden algemeen beschouwd als materiële bewijzen voor opslag. Helaas werden bij het couperen van de kuil geen graankorrels aangetroffen, die een interpretatie als silo kunnen ondersteunen. Soms zijn de wanden verhit, zoals te Wezembeek-Oppem – Lange Delle. Dit dient om de kuil ondoordringbaar te maken voor water, zodat een goede bewaring van graan mogelijk is. Silo's kunnen rechte wanden hebben, klokvormig zijn, of rond. Het exemplaar van Wezembeek-Oppem – Lange Delle kan beschouwd worden als een rond type.⁶

5.4 Sporen uit de nieuwe of nieuwste tijd

Tijdens het onderzoek werden verschillende sporen uit de nieuwste tijd aangetroffen.

Kuilen

De grootste groep sporen omvat vierkante tot rechthoekige kuilen (WP1S1, WP2S1, WP4S1, WP5S1 en WP9S2). Ze hebben een donkere tot lichte bruinigrijze gevlekte vulling. De kuilen hebben gemiddeld een afmeting van 1,2 bij 0,8 m. WP2S1 bevatte een wandfragment van een dakpan, te dateren in de nieuwe of nieuwste tijd.

⁶ Maes 2008, 80-81; 83

Fig. 21: WP1S1

Fig. 22: WP2S1

Paalsporen

Tijdens het onderzoek werd slechts één paalspoor gevonden, WP9S1. Het is een vierkant paalspoor met een donkere bruingrijze gevlekte vulling en zijden van 17 cm.

Fig. 23: WP9S1

Fig. 24: WP3S2

5.5 Natuurlijke sporen

WP1S2-3 zijn erosiegeultjes die zich bevinden in het colluvium. Ze hebben een lichte bruingrijze tot geelbruine gevlekte vulling en bevatten wat rolkeien, die van hoger op geërodeerd zijn, en zo in de geultjes terecht gekomen zijn. WP1S3 bevatte een wandfragment van een tegel in rood aardewerk, te dateren in de nieuwe of nieuwste tijd. WP3S2-3 zijn nog twee ovale tot onregelmatige kuilen in de buurt van WP3S1. Ze hebben een grijsoranje gevlekte vulling en zijn sterk gebioturbeerd.

Fig. 25: WP3S2

Fig. 26: Doorsnede van WP3S2

6 Waardering, analyse van de geplande situatie: effecten, en advies

In het kader van het gevoerde onderzoek moesten minimaal volgende vragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
  - Op de top en de flanken werd een bodemopbouw vastgesteld die bestaat uit de teelaarde, die quasi overal rechtstreeks gelegen is op de C-horizont.
  - In het dal werd onder de teelaarde een complexe opeenvolging van colluviale afzettingen geregistreerd. Het gaat doorgaans om (minimaal, want niet overal werd de onderzijde vastgesteld) vier verschillende fasen. Op bepaalde plaatsen gaan ze dieper dan 1,8 m. Voor aanvang van de sedimentatie, maar ook tussen de verschillende sedimentatiefasen door, zijn er aanwijzingen voor erosie.
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
  - Vooral de erosie is een erg belangrijke factor in de bewaringstoestand van het bodemarchief. Op verschillende plaatsen binnen het onderzoeksterrein is een sterke impact van erosie vastgesteld.
- In welke mate is de archeologische gelaagdheid geërodeerd?
  - Erosie blijkt een belangrijke rol gespeeld te hebben binnen het onderzoeksgebied. Aanwijzingen voor erosie zijn zowel gevonden op de top en de flanken van de heuvel – waar erosie zelfs een zeer grote impact gehad heeft –, als binnen het pakket colluvium dat zich verzameld heeft in het dal. Hierop wijst de aanwezigheid van een scherpe overgang van het onverweerde moedermateriaal naar het pakket colluvium, alsook de diverse erosiegeultjes die vastgesteld konden worden.
  - Enkel in het zuidwesten van het terrein, ter hoogte van het kijkvenster in werkput 3, werd een goed bewaarde bodemopbouw vastgesteld. Bijgevolg lijkt enkel hier een goed bewaard bodemarchief aanwezig.
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
  - Tijdens het onderzoek werden verspreid over het terrein enkele sporen aangetroffen. De densiteit aan sporen is erg laag te noemen. Dit kan verklaard worden door de sterke impact van erosie, evenals de landschappelijke ligging van een groot deel van het onderzoeksgebied in een dal, waar de verwachting van sporen sowieso al lager is.
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
  - Een groot deel sporen is antropogeen en bestaat uit kuilen uit de nieuwste tijd. In werkput 3 (WP3S1) werd nog een kuil met verbrande leem aan de wanden en een houtskoollensje onderaan vastgesteld. Mogelijk is het te interpreteren als een silo. Helaas bevatte het spoor geen vondstmateriaal voor datering.
  - Naast antropogene sporen werden ook enkele natuurlijke sporen aangetroffen. Het betreft de erosiegeultjes, waarvan hoger reeds sprake was, alsook twee natuurlijke sporen ter hoogte van het kijkvenster in werkput 3.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
  - Ter hoogte van het kijkvenster in werkput 3 blijkt de bewaringstoestand van de sporen goed. Op de rest van het terrein blijkt de bewaringstoestand echter sterk aangetast.
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
  - Binnen de aangetroffen sporen konden geen structuren vastgesteld worden.
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
  - De sporen behoren tot meerdere periodes. Het betreft enerzijds de nieuwste tijd en anderzijds de kuil WP3S1, dat een onbepaalde datering heeft. De precieze datering is

onduidelijk, maar er lijkt gesteld te kunnen worden dat het spoor ouder moet zijn dan de nieuwe tijd.

- Zijn er sporen aanwezig van het vroegere galgenveld?
  - Er werden geen sporen aangetroffen die gerelateerd kunnen worden aan het vroegere galgenveld.
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
  - Bewoningssporen werden enkel vastgesteld in het uiterste zuidwesten van het onderzoeksgebied, ter hoogte van het kijkvenster in werkput 3. Gerelateerde bewoningssporen bevinden zich mogelijk nog ten westen van werkput 3, onder het deel van het terrein dat bebost blijft, of ten zuiden, buiten de grenzen van het onderzoeksgebied.
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
  - Kuil WP3S1 is mogelijk te interpreteren als een silo. Indien het een silo betreft, kan verondersteld worden dat dit in verband staat met nabijgelegen bewoningssporen. Er zijn echter geen greppels of dergelijke aangetroffen, die kunnen wijzen op de inrichting van dit erf of deze nederzetting.
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
  - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
  - Wat is de omvang?
  - Komen er oversnijdingen voor?
  - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
    - Er zijn geen funeraire contexten aanwezig.
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
  - Landschappelijk is tijdens het onderzoek een verschil gemaakt in de top van de heuvel, de flanken van de heuvel en het dal.
    - Enkel op een beperkt deel van de top blijkt het oorspronkelijke bodemarchief bewaard. Op de rest van de top en op de flanken heeft erosie een belangrijke impact gehad, waardoor hier weinig van het oorspronkelijke bodemarchief bewaard gebleven is.
    - In het dal is een complexe opeenvolging van sedimentatie vastgesteld. Voor aanvang van de sedimentatie is echter ook de invloed van sterke erosie te zien. Ook tussen de sedimentatiefasen door blijkt erosie een impact gehad te hebben. Hierop wijst de aanwezigheid van verschillende erosiegeultjes.
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
  - Er is een bodemkundige verklaring voor de afwezigheid van relevante archeologische resten binnen een groot deel van het onderzoeksgebied. Een eerste verklaring houdt verband met de sterke erosie die vastgesteld werd en het aanwezige bodemarchief sterk aangetast heeft. Een tweede verklaring is te vinden in de landschappelijke situering van een groot deel van het onderzoeksgebied in een dal, waar de omgevingsfactoren weinig gunstig zijn voor bijvoorbeeld bewoning.
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
  - Een archeologische vindplaats werd enkel vastgesteld in het uiterste zuidwesten van het onderzoeksgebied, ter hoogte van het kijkvenster in werkput 3. Daar bevindt zich een kuil, WP3S1, die mogelijk geïnterpreteerd kan worden als silo. De precieze datering is onduidelijk, maar er lijkt gesteld te kunnen worden dat het spoor ouder moet zijn dan de nieuwe tijd. Gerelateerde bewoningssporen bevinden zich mogelijk

nog ten westen van werkput 3, onder het deel van het terrein dat bebost blijft, of ten zuiden, buiten de grenzen van het onderzoeksgebied.

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
  - Helaas werd slechts één spoor vastgesteld, dat toegewezen kan worden aan een archeologische vindplaats (WP3S1). De vindplaats bevindt zich duidelijk enkel op de rand van het onderzoeksgebied. De omvang ervan binnen het huidige onderzoek is bijgevolg erg beperkt. Het spoor werd tijdens het vooronderzoek gecoupeerd. Verder onderzoek hierop is bijgevolg niet aangewezen.
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
  - De aangetroffen vindplaats wordt niet geraakt door de geplande bouwvolumes. Enkel omgevingswerken en inrichting van de bouwplaats kunnen de zone verstoren. De vindplaats bevindt zich op 75 cm onder het maaiveld en wordt beschermd door het bovenliggende pakket aarde, zolang geen graafwerken uitgevoerd worden die dieper gaan dan 25 cm.
  - De archeologische vindplaats wordt niet bedreigd door de geplande ruimtelijke ontwikkelingen. Bovendien werd het relevante archeologische spoor reeds verder onderzocht gedurende het vooronderzoek, zodat geen beschermende maatregelen nodig lijken.
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigt worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
  - Wat is de ruimtelijke afbakkening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
  - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht? zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
    - Niet van toepassing
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
  - Niet van toepassing
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
  - Niet van toepassing

7 Bibliografie

7.1 Publicaties

Caluwaerts, R.E.F., 1967: Toponymie van Wezembeek-Oppem, in *Eigen Schoon en de Brabander*, 176.

Caluwaerts, R. 1992: *Wezembeek-Oppem. Van boerendorp tot woongemeente*, 18.

Maes, S., 2008: Voedselopslag tijdens de metaaltijden tussen Rijn en Seine. Een studie over spiekers en silo's, in: P. Deckers *et al.* (eds.) *Terra Incognita 2. Annual Review of Archaeological Master Research in Flanders (Belgium)*, Kortrijk.

7.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2014)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centrale Archeologische Inventaris (2014)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2014)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geopunt Vlaanderen (2014)
<http://www.geopunt.be/>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2014)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

8 Bijlagen

8.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel
WP	Werkput
S	Spoor
PR	Profiel

8.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

8.3 Archeologische periodes

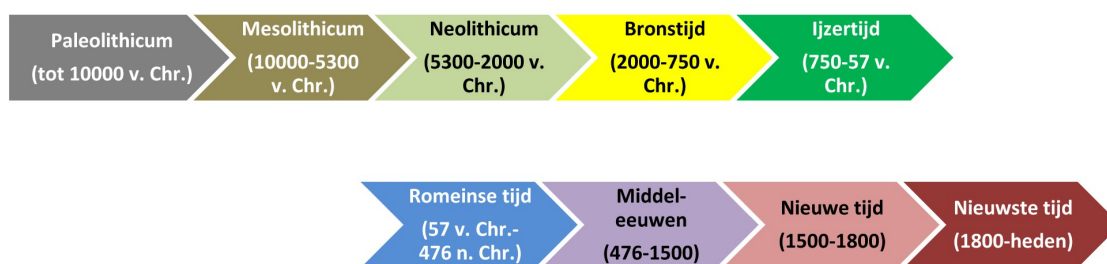

Fig. 27: Archeologische periodes

8.4 Plannen en tekeningen

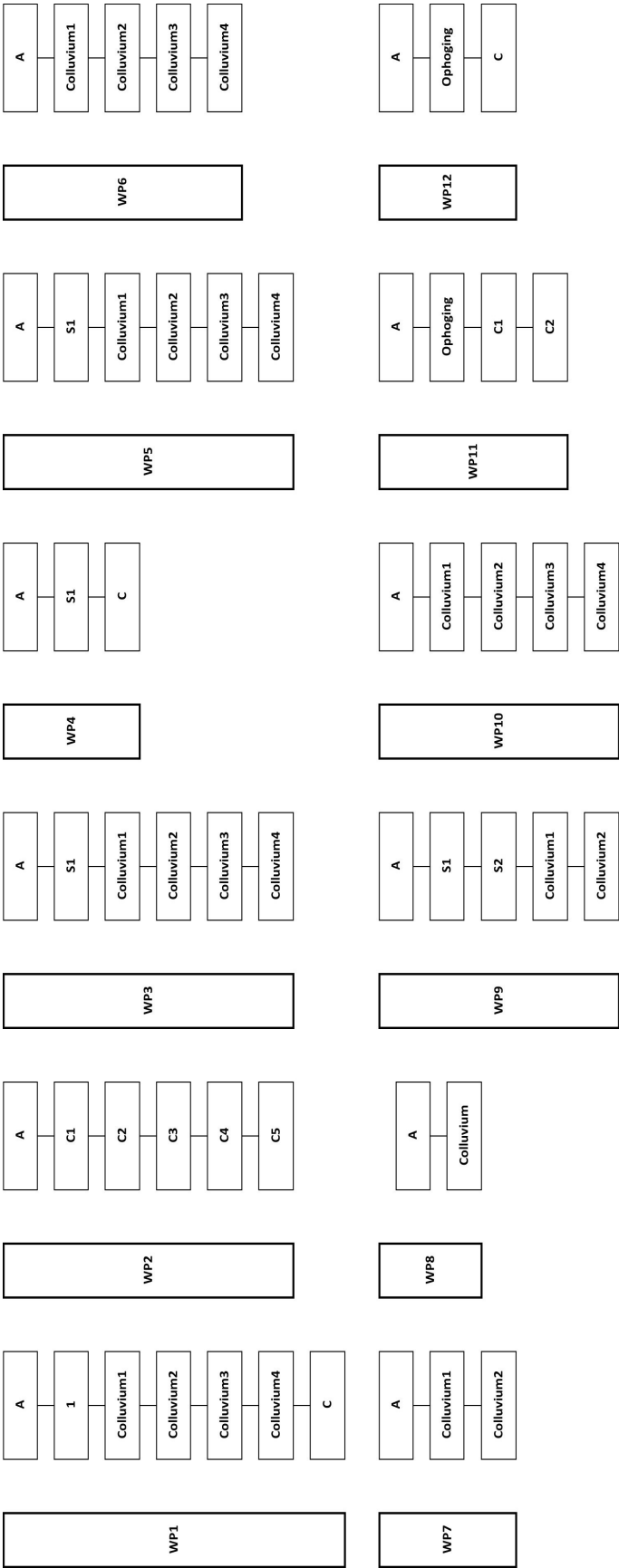
Plan 1: Situering
 Plan 2: Detail
 Plan 3: Detail
 Plan 4: Detail

Tekening 1: Profiel- en coupetekeningen
 Tekening 2: Profiel- en coupetekeningen

Tekening 3: Profiel- en coupetekeningen

Tekening 4: Profiel- en coupetekeningen

8.5 Harrismatrix

8.6 Sporenlijst

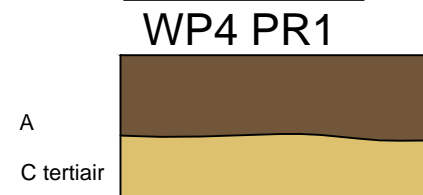
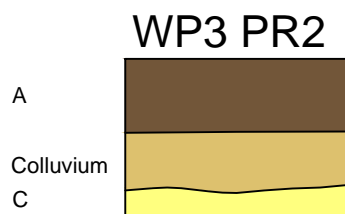
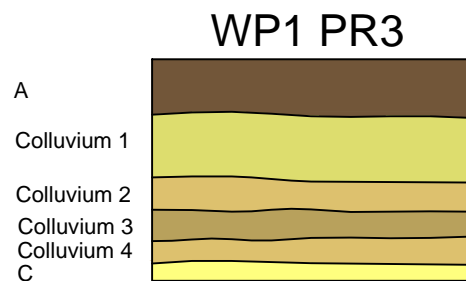
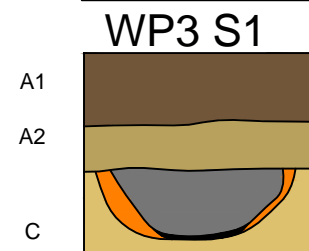
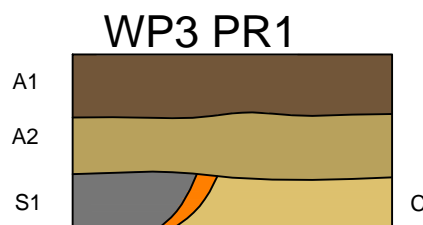
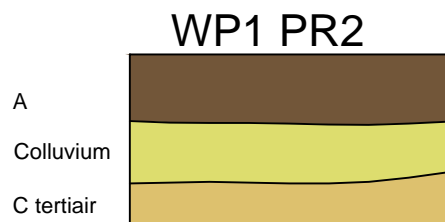
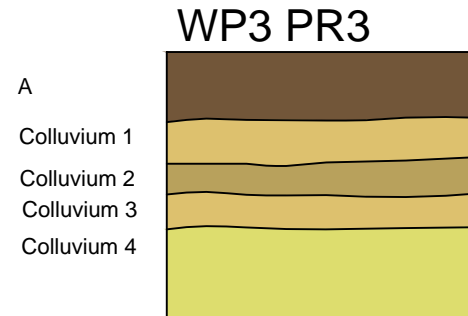
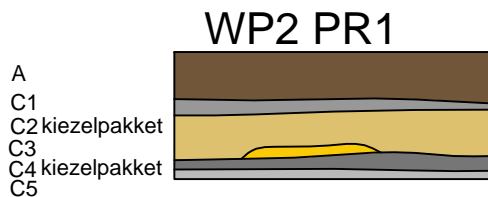
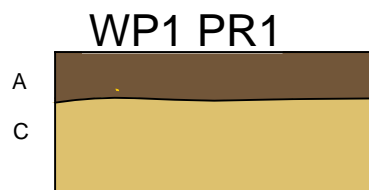
Werkput	Spoor	Kleur			Homogeen/ heterogeen	Vorm	Interpretatie
		Donker/ licht	Hoofd- kleur	Bijkleur			
1	1	donker	bruin	grijs	gevekt	rechthoek	kuil
1	2	licht	bruin	grijs	gevekt	langwerpig	natuurlijk (erosiegeultje)
1	3	licht	geel	bruin	gevekt	langwerpig	natuurlijk (erosiegeultje)
2	1	donker	bruin	grijs	gevekt	rechthoek	kuil
3	1	donker	bruin	grijs	homogeen	ovaal/rond	silo
3	2		grijs	oranje	gevekt	ovaal	natuurlijk
3	3		grijs	oranje	gevekt	onregelmatig	natuurlijk
4	1	licht	bruin	grijs	gevekt	rechthoek	kuil
5	1	donker	bruin	grijs	gevekt	rechthoek	kuil
9	1	donker	bruin	grijs	gevekt	rechthoek	paalspoor
9	2	licht	bruin	grijs	gevekt	rechthoek	kuil

8.7 Vondstenlijst

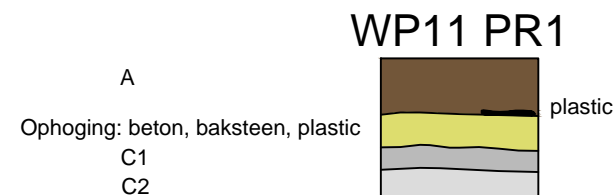
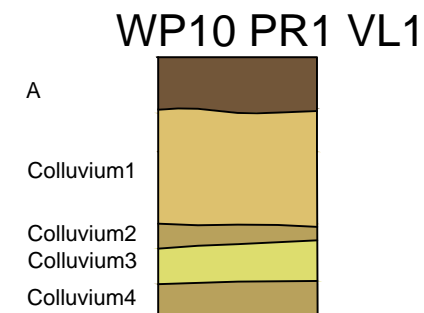
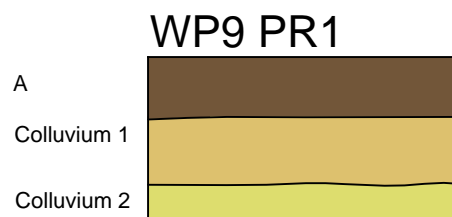
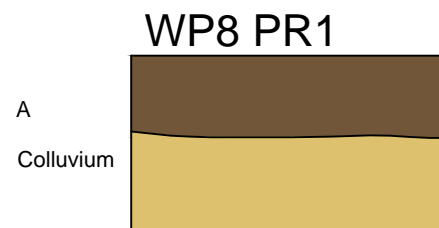
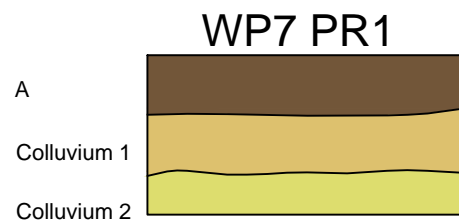
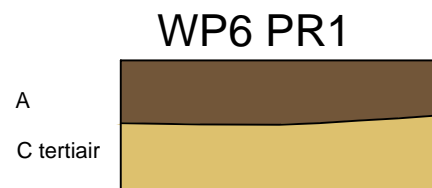
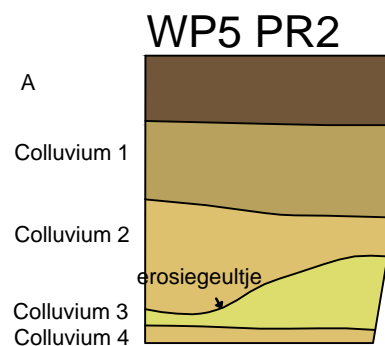
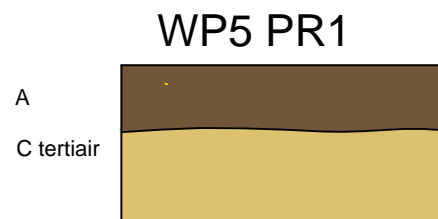
Vondst- nr.	Locatie					Inzamelings- wijze	Aardewerk			Steen	Houts- koolstaal
	Werk- put	Spoo- r	Muu- r	Laag	Vak		Vaatwerk	Bouw- materiaal	Andere		
V001	1	AV3				vlak		1			
V002	1	PR3		C2		profiel	1				
V003	1	3				vlak		1			
V004	2	1				vlak		1			
V005	3	AV1				vlak		1			
V006	3	AV2				vlak				1	
V007	3	1				vlak					1

8.8 CD-rom

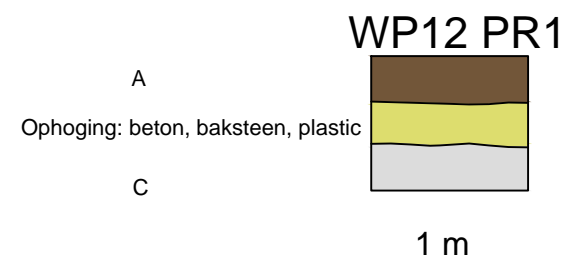
Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

1 m

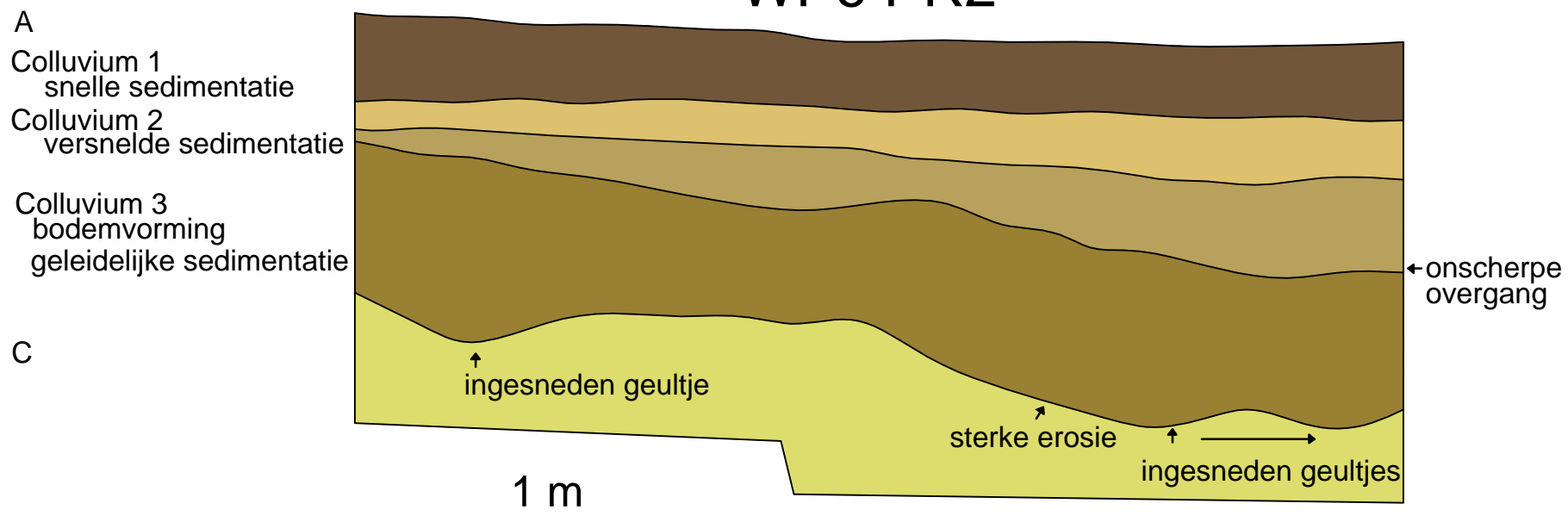
A
Ophoging: beton, baksteen, plastic
C1
C2

A
Ophoging: beton, baksteen, plastic
C

1 m

WP6 PR2

Archeologisch vooronderzoek
Wezembeek-Oppem - Lange Delle

WP3 PR3

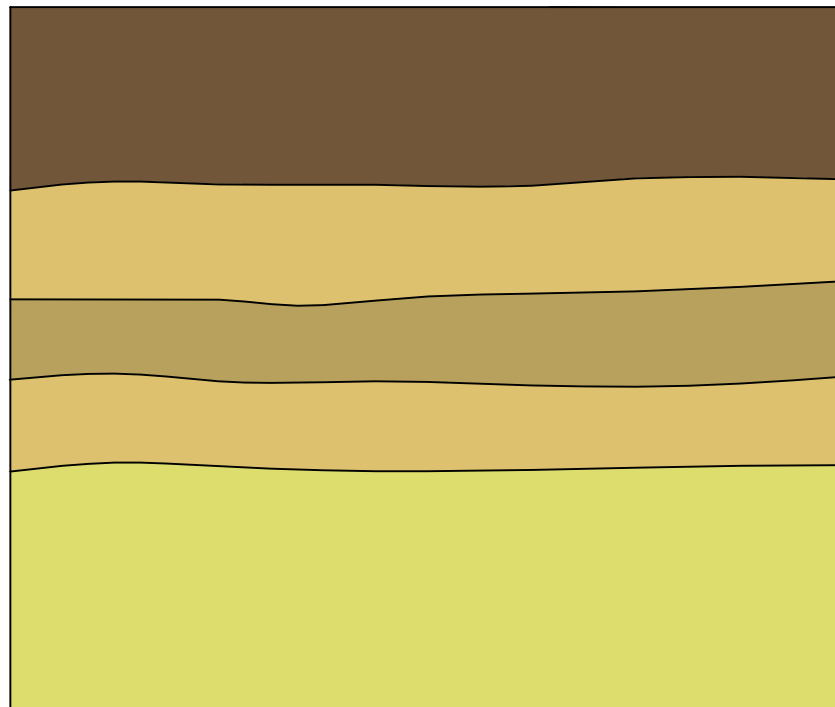
A

Colluvium 1

Colluvium 2

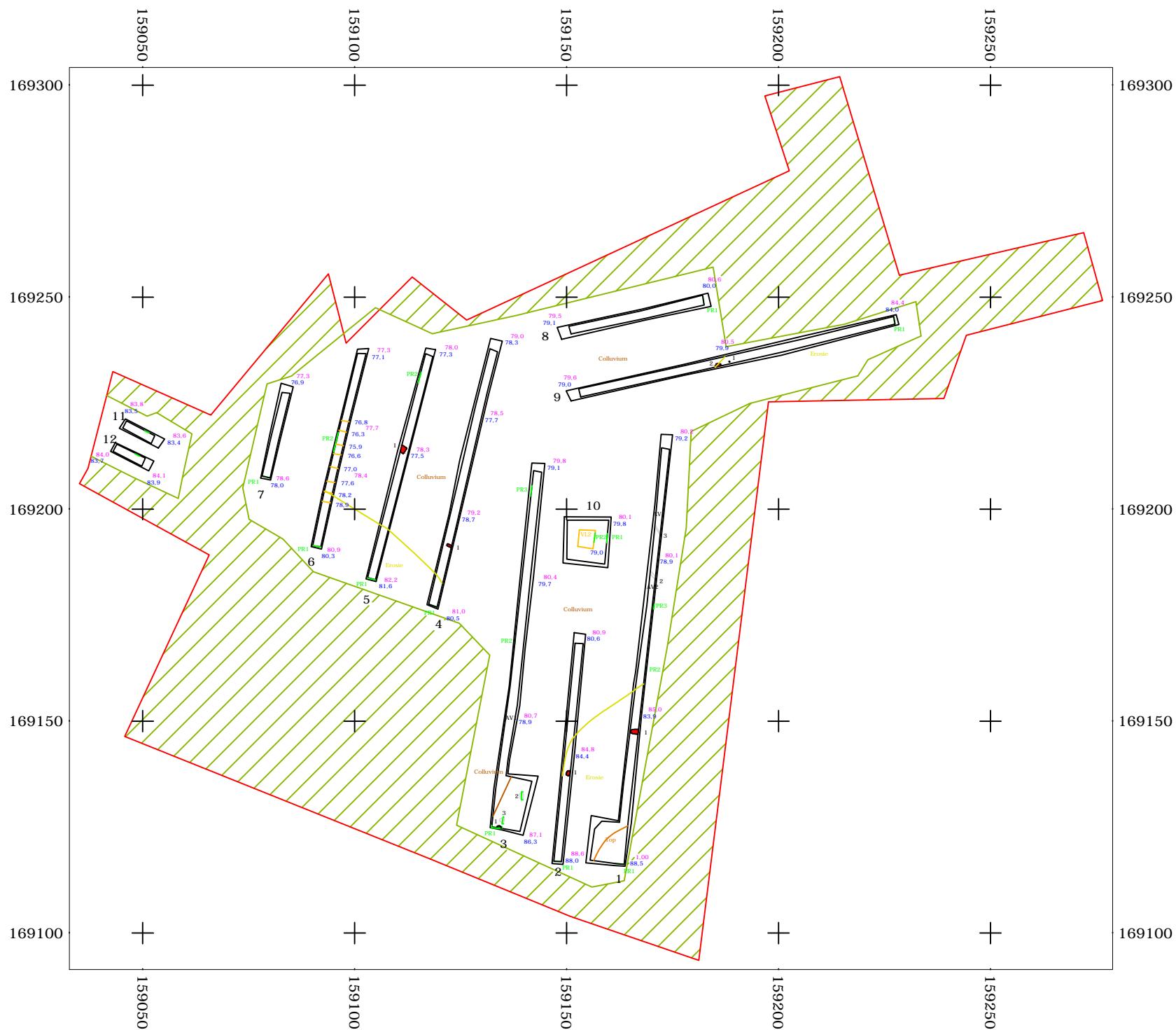
Colluvium 3

Colluvium 4

1 m

Archeologisch
vooronderzoek
Wezembeek-Oppem
Lange Delle

Plan 1 Situating

Werkputten

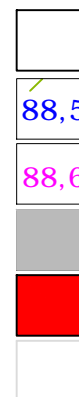
Hoogte spoor in m TAW

Hoogte maaiveld in m TAW

Onbepaald

Nieuwe/nieuwste tijd

Natuurlijk

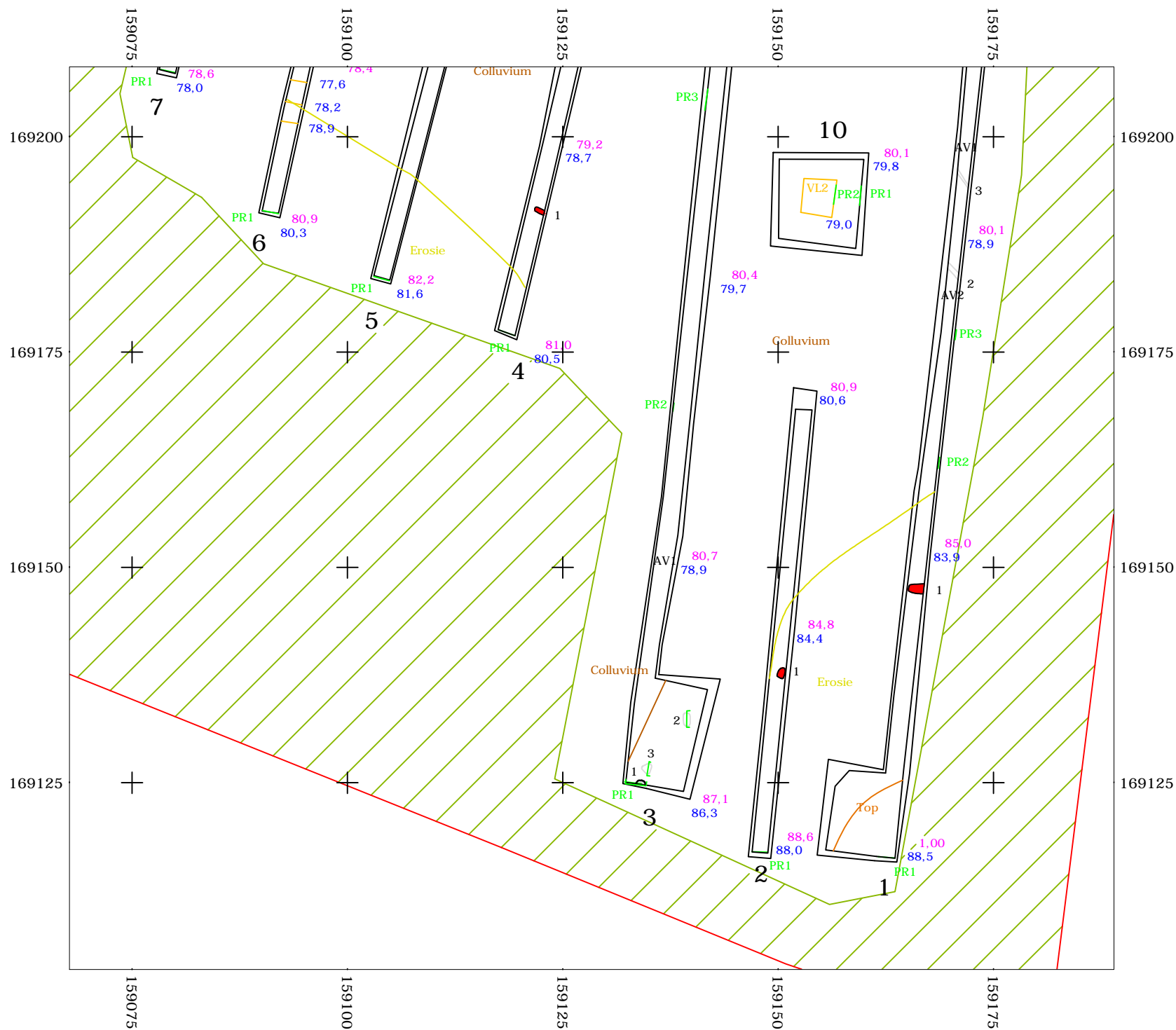

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Wezembeek-Oppem Lange Delle

Plan 2 Detail

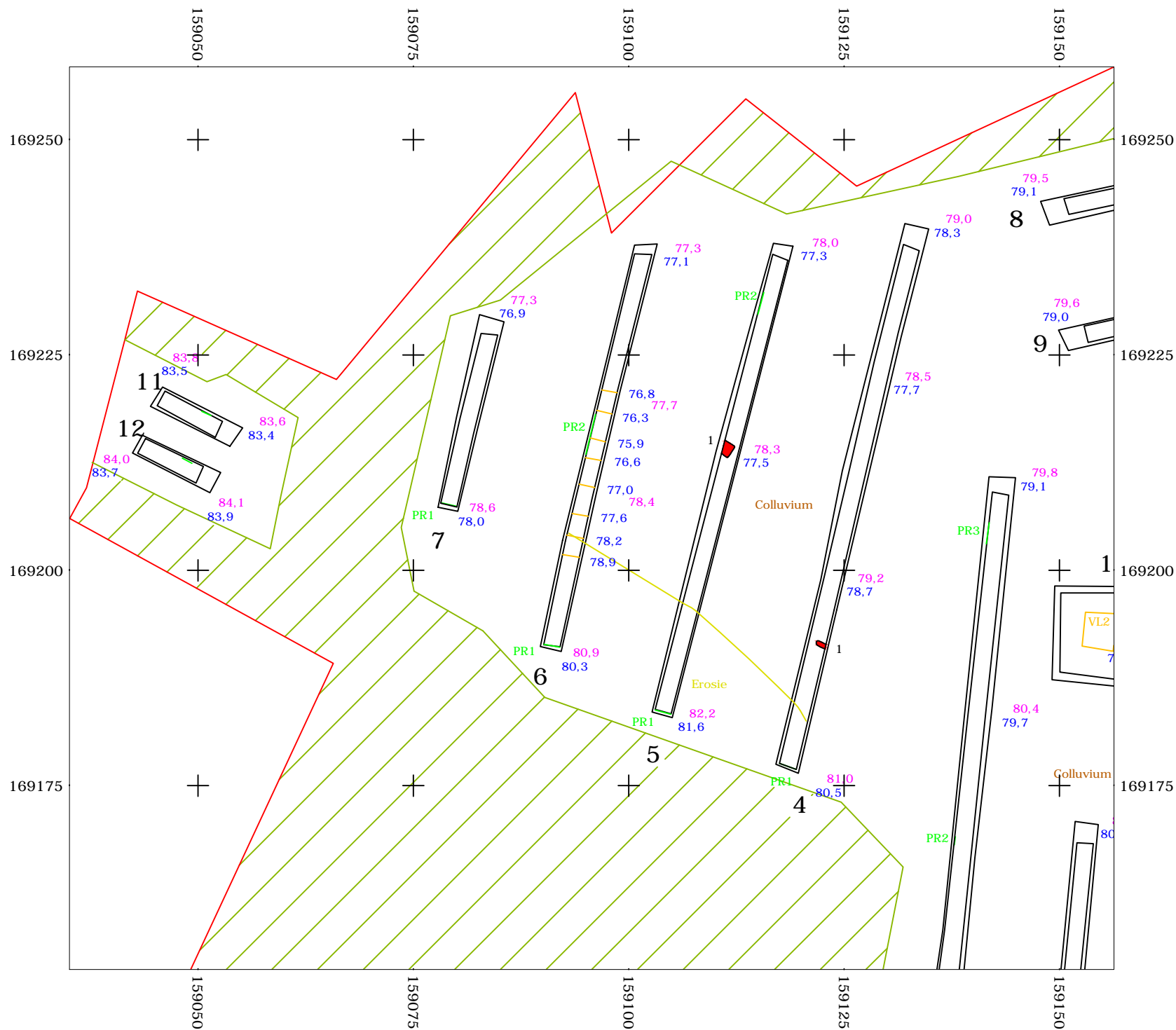
Werkputten	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Onbepaald	
Nieuwe/nieuwste tijd	
Natuurlijk	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Wezembeek-Oppem Lange Delle

Plan 3 Detail

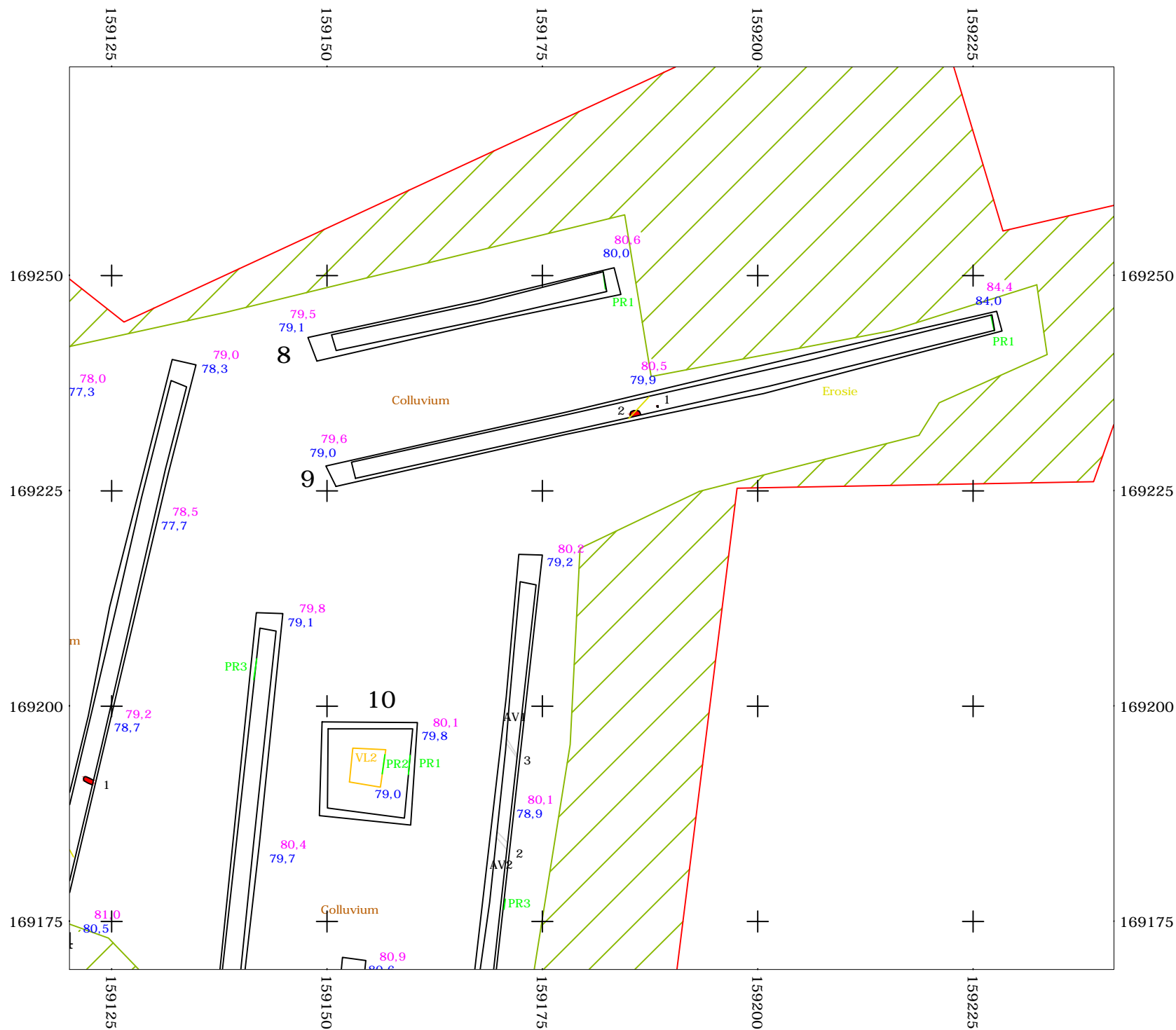
Werkputten	
Hoogte spoor in m TAW	88,5
Hoogte maaiveld in m TAW	88,6
Onbepaald	
Nieuwe/nieuwste tijd	
Natuurlijk	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Wezembeek-Oppem Lange Delle

Plan 4 Detail

Werkputten	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Onbepaald	
Nieuwe/nieuwste tijd	
Natuurlijk	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba